N:o 74.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1899, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjette hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landtbruksinstitut, dels ock Kongl. Maj:ts proposition angående slutlig organisation af nämnda institut.

(2:a U. A.)

Kongl. Maj:t har dels i punkten 23 af sjette hufvudtiteln i den till innevarande års Riksdag aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit Riksdagen, att på extra stat för år 1900 anvisa ett anslag af 29,000 kronor till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landtbruksinstitut, dels ock uti särskild proposition (n:o 77) af den 24 nästlidne mars under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit, att Riksdagen måtte

dels, med godkännande af det i ofvannämnda statsrådsprotokoll intagna förslag till stat för landtbruksinstitutet vid Ultuna äfvensom af den föreslagna ändringen i gällande vilkor för åtnjutande af de i staten för institutet upptagna löneförmåner, höja det å sjette hufvudtiteln under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» uppförda anslag till Ultuna landtbruksinstitut från 20,000 kronor till 51,000 kronor eller med 31,000 kronor;

kommande, i händelse af bifall härtill, anslaget till »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar (deraf ett förslagsanslag å 15,000 kronor till understöd åt landtmannaskolor)» att ökas från 190,400 kronor till 221,400 kronor;

dels medgifva, att besparingar, som å det i staten för institutet till »institutets öfriga utgifter» uppförda belopp under ett år uppkomme, finge användas till bestridande af utgifter under ett kommande år;

dels ock å extra stat för år 1900 anvisa ett belopp af 17,800 kronor till uppförande af en lektorsbostad vid institutet.

Till det vid statsverkspropositionen fogade protokoll öfver civilärenden för den 13 sistlidne januari har föredragande departementschefen anmält, hurusom styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna till Kongl. Maj:t afgifvit förslag till, bland annat, omorganisation af lärarekrafterna vid institutet, i sammanhang hvarmed hemstälts om uppförande å ordinarie stat af hela det erforderliga aflöningsbeloppet. Men då samtliga de myndigheter, som borde i ärendet höras, ännu icke hunnit afgifva utlåtanden, har departementschefen förklarat sig icke kunna vid föredragning af statsverkspropositionen göra någon framställning om ändring i de bestående förhållandena, om ock departementschefen ansåge sannolikt, att han skulle kunna framdeles under Riksdagens fortgång anmäla ärendet inför Kongl. Maj:t; och har derför departementschefen tillstyrkt, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning af innehåll, som statsverkspropositionen utvisar.

Till statsrådsprotokollet för den 24 nästlidne mars har departementschefen till en början erinrat, att Kongl. Maj:t uti proposition till 1891 års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof, i sammanhang med frågan om omorganisation af Ultuna landtbruksinstitut, framlagt förslag till stat för institutet, deruti, bland annat, funnits upptagna 5 lektorer, med en aflöning för hvar af 3,000 kronor, deraf 2,000 kronor i lön och 1,000 kronor i tjenstgöringspenningar, samt 3 adjunkter med en aflöning af 2,000 kronor hvar, deraf 1,400 kronor i lön och 600 kronor i tjenstgöringspenningar, samt med tillägg för lektorerna, att efter fem år kunde lönen höjas med 500 kronor, efter tio år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor, och med anmärkning, att såväl rektor och öfriga lektorer som adjunkterna skulle åtnjuta jemväl fri bostad.

Ålderstillägg för adjunkterna hade icke i staten föreslagits af den uttryckligt angifna anledning, att deras befattningar i allmänhet kunde betraktas såsom öfvergångsplatser till bättre aflönade tjenster.

För åtnjutande af de föreslagna aflöningsförmånerna hade tillika föreslagits vissa vilkor.

Enligt skrifvelse den 13 maj 1891 hade denna Kongl. Maj:ts framställning af Riksdagen på det sätt bifallits, att Riksdagen, under förutsättning, att behållna afkastningen af den staten tillhöriga, till landtbruksinstitutet vid Ultuna anslagna fasta egendom äfvensom elevernas afgifter och hyresbidrag blefve till statsverket redovisade,

dels, med godkännande af ej mindre följande »stat för landtbruksinstitutet vid Ultuna:

Aflöning.	Lön.	Tjenstgörings-penningar.	Summa.	
1 rektor, arfvode			2,000: —	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor, efter tio år med ytterligare 500 kronor och efter femton år med ytterligare 500 kronor.
1 lektor	2,000: —	1,000: —	3,000: —	
3 lektorer	6,000: —	3,000: —	9,000: —	
1 adjunkt	1,400: —	600: —	2,000: —	
3 adjunkter	4,200: —	1,800: —	6,000: —	
Extra lärare, arfvoden			2,250: —	
1 bibliotekarie			300: —	
Aflöning summa kronor			24,550: —	
Till institutets öfriga utgifter			24,450: —	
Summa kronor			49,000: —	

Anm. Rektor och öfriga lektorer samt adjunkterna åtnjuta jemväl fri bostad;»

än äfven de för aflöningsförmånernas åtnjutande föreslagna vilkor, bibehållit det å sjette hufvudtiteln under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» uppförda anslag till Ultuna landtbruksinstitut vid oförändradt belopp, 20,000 kronor, samt på extra stat anvisat för aflöningar och öfriga institutets utgifter 29,000 kronor;

dels ock medgifvit, bland annat, att Kongl. Maj:t egde under en tid af fem år vidtaga de ändringar i aflöningsstaten, som för genomförande af institutets förändrade organisation kunde erfordras, med vilkor att hvarken fastställda aflöningsbelopp eller aflöningsstatens slutsumma öfverskredes.

Enligt kongl. bref den 6 augusti 1891 hade detta Riksdagens beslut af Kongl. Maj:t blifvit godkändt i hvad det afvikit från hvad Kongl. Maj:t i propositionen föreslagit, och hade samma dag kungörelse angående de för aflöningsförmånernas åtnjutande bestämda vilkor utfärdats. Sedermera hade Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse härmed årligen fastställt stat för Ultuna landtbruksinstitut, senast för år 1899 genom kongl. brefvet den 21 oktober nästlidna år.

Angående ämnesfördelningen mellan de vid institutet anstälde lärare föreskrefves uti 28 § af Kongl. Maj:ts förnyade stadgar för landtsbruksinstitutet vid Ultuna den 14 oktober 1892, att vid institutet meddelades undervisning af:

fyra *lektorer*, nemligen
1 i jordbrukslära,
1 i husdjurslära,
1 i kemi och geologi,
1 i botanik, zoologi och trädgårdsskötsel,

fyra *adjunkter*, nemligen
1 i kemi och mejerilära, deri inbegripen mejerikemi,
1 i praktisk matematik, mekanik, fysik och meteorologi,
1 i redskaps- och byggnadslära samt fältmätning och ritning,
1 i husdjurens anatomi, fysiologi och sjukvårdslära, samt

tre *extra lärare*, nemligen
1 i skogshushållning,
1 i nationalekonomi samt ekonomilagfarenhet och kommunalrätt,
1 i bokföring.

Beträffande särskildt lärarnes sålunda bestämda antal och ämnenas fördelning dem emellan äfvensom de åt lärarne anvisade löneförmåner ansåge sig departementschefen böra, med hänsyn till de framställningar, hvilka han nu hade att anmäla, lemna följande redogörelse.

Behofvet af att lärarnes vid landtbruksinstituten ställning så förbättrades, att möjlighet förefunnes att för instituten förvärfva fullt goda lärarekrafter, hade föranledt den så kallade landtbrukslärovverkskomitén att i dess till Kongl. Maj:t afgifna betänkande angående organisation af rikets landtbrukslärovverk af den 29 mars 1884 föreslå inrättandet af lektorsbefattningar, hvilkas innehafvare skulle bestrida undervisningen i de för praktiken vigtigare hufvudämnena och åtnjuta aflöningsförmåner af 3,000 kronor hvar jemte ålderstillägg, äfvensom fri bostad, hvaremot komiterade ansett, att undervisningen i de grundläggande teoretiska eller elementära ämnena mycket väl kunde bestridas af lägre aflönade tjenstemän, så kallade adjunkter, hvilka borde åtnjuta en aflöning af 2,000 kronor, deraf 1,500 kronor i lön och 500 kronor i tjenstgöringspenningar, jemte fri bostad, som dock ej behöfde vara afsedd för familj, samt utan rätt till ålderstillägg, då det vore att förmoda, det innehafvarne af dessa befattningar ej komme att betrakta dem annorlunda än såsom tillfälliga, hvilka de önskade

utbyta mot andra i ekonomiskt afseende förmånligare. Komiterades förslag hade, förutom extra lärare, upptagit

dels *6 lektorer*, nemligen:
1 i fysik samt maskin- och byggnadslära,
1 i kemi och geologi,
1 i botanik, zoologi och trädgårdsskötsel,
1 i jordbrukslära,
1 i husdjurslära samt
1 i mejerilära,

dels ock *3 adjunkter*, nemligen:
1 i fysik samt maskin- och byggnadslära,
1 i kemi och geologi samt
1 i husdjurens anatomi och sjukvårdslära.

Landtbruksakademiens förvaltningskomité, som öfver förslaget hörts, hade för sin del i allt väsentligt godkänt denna fördelning af läroämnena mellan lektorerna och adjunkterna, men då förvaltningskomitén i motsats mot landtbrukslärovverkskomitén ansett, att chefskapet för institutet och landtegendomen borde bibehållas hos direktören för institutet, hvilken skulle undervisa i jordbrukslära, hade förvaltningskomitén ansett nödigt att, för att innehafvaren af dessa befattningar icke skulle blifva alltför betungad af göromål, till hans biträde vid undervisningen borde anställas en adjunkt i jordbrukslära, hvarigenom adjunkternas antal skulle komma att utgöra 4.

I den proposition i ämnet, som af Kongl. Maj:ts aflåtits till 1889 års Riksdag, hade samma fördelning af Kongl. Maj:t blifvit godkänd, dock med den förändring, att lektorn i botanik, zoologi och trädgårdsskötsel blifvit utbytt mot en adjunkt, samt att adjunkturen i fysik, maskin- och byggnadslära icke upptagits. I enlighet med landtbrukslärovverkskomiténs åsigt borde enligt förslaget adjunkterna icke åtnjuta ålderstillägg. Denna proposition hade af Riksdagen blifvit afslagen, och hade frågan om fördelningen af läroämnena mellan de särskilda lärarne således varit oafgjord.

Då ärendet ånyo upptagits af styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut uti skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 8 september 1890, hade bemälda styrelse föreslagit följande fördelning af läroämnena mellan lektorer och adjunkter:

6 lektorer, nemligen:
1 i jordbrukslära,

1 i praktisk mekanik samt maskin- och byggnadslära,
1 i organisk och agrikulturkemi samt mejerikemi,
1 i botanik, zoologi och trädgårdsskötsel,
1 i husdjuslära samt
1 i mejerilära,

4 adjunkter, nemligen:
1 i jordbrukslära,
1 i praktisk matematik, fysik och meteorologi,
1 i oorganisk kemi och geologi samt
1 i husdjurens anatomi, fysiologi och sjukvårdslära.

Detta förslag till lärarepersonal vid institutet hade sålunda skilt sig från det af Kongl. Maj:t till 1889 års Riksdag afgifna förslag i samma ämne hufvudsakligen derutinan, att styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut upptagit en lektor i botanik, zoologi och trädgårdsskötsel, i likhet med landtbrukslärovverkskomitén, samt en adjunkt i praktisk matematik, fysik och meteorologi, under det att nämnda adjunkt uteslutits i Kongl. Maj:ts förberörda förslag samt lärarebefattningen i botanik, zoologi och trädgårdsskötsel upptagits såsom adjunktur. Samtliga ordinarie lärare, således äfven adjunkterna, borde enligt Ultunastyrelsens förslag åtnjuta rätt till ålderstillägg.

Mot detta Ultunastyrelsens förslag hade landtbruksstyrelsen uti häröfver afgifvet infordradt utlåtande af den 21 november 1890 anmärkt *dels* att, derest ett af landtbruksstyrelsen framstäldt förslag om upphörande af den högre mejeriskolan vid Ultuna och inrättandet af en dylik vid Alnarp genomfördes, det af institutsstyrelsen föreslagna lektoratet i mejerilära ej behöfde upprättas, *dels* att i sammanhang dermed den förändring i den af styrelsen föreslagna fördelning af läroämnena mellan lärarne borde vidtagas, att åt den lektor, som enligt förslaget skulle undervisa i organisk ock agrikulturkemi samt mejerikemi, borde tilldelas ämnena kemi och geologi samt att den adjunkt, som enligt samma förslag skulle undervisa i oorganisk kemi och geologi, skulle i stället vara skyldig att meddela undervisning i kemi, med särskildt afseende å mejerikemi, samt i mejerilära, *dels ock* att den föreslagna adjunkturen i jordbrukslära mycket väl kunde ur förslaget uteslutas, enär någon af de utaf institutsstyrelsen upptagna två stipendiaterna kunde åläggas att handleda eleverna i samma ämne samt tjenstgöra såsom repetitörer i detsamma, hvartill komme att, då den dåvarande läraren i detta ämne utan adjunkt medhunnit, förutom fullgörandet af sina åligganden såsom lärare, äfven förvaltningen af egen-

domen, en lektor, som odeladt finge egna sig åt sitt lärarekall, syntes kunna, äfven om kursen i ämnet något ökades, utan biträde af adjunkt meddela den erforderliga undervisningen deri. Mot förslaget, i hvad det afsett rätten för de ordinarie lärarne att åtnjuta ålderstillägg, hade landtbruksstyrelsen icke gjort någon anmärkning.

Uti det vid Kongl. Maj:ts proposition i ämnet till 1891 års Riksdag fogade statsrådsprotokoll hade dåvarande departementschefen uttalat, att han beträffande organisationen af läroverket väl för sin del ansåge landtbruksstyrelsens förslag hafva afgjordt företräde framför 1889 års förslag, men att det syntes kunna ifrågasättas, om icke ämnenas fördelning å de särskilda lärarne borde underkastas pröfning vid uppkommande ledigheter eller eljest, då förhållandena dertill föranledde.

Vid pröfning inom Riksdagen af samma kongl. proposition hade af statsutskottet uttalats den åsigten, att, då af 1889 års förslag med inberäknande af hufvudläraren i jordbrukslära, som enligt detta förslag tillika skulle vara anstaltens direktör, men med frånräknande af den i och med den högre mejeriskolans upphörande obehöfliga lektorn i mejerilära, såsom fast anstälda lärare upptagits 4 lektorer och 4 adjunkter, det syntes utskottet med allt skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke en dylik fördelning af de ordinarie lärarekrafterna å de båda skilda lönegraderna skulle blifva en ändamålsenlig fördelning af läroämnena äfven med den af Kongl. Maj:t då föreslagna organisationen. Under öfverläggningarna rörande frågan inom kamrarna hade betänkligheter uttalats mot, att de olika lärarnes undervisningsområden och omfånget af hvar och en lärares verksamhet icke blefve definitivt bestämdt, utan att ämnesfördelningen komme att lämpas efter de särskilda lärarnes egenskaper. Då i öfrigt åtskillig ovisshet rådt rörande lämpligheten af vissa delar af den föreslagna organisationen, hade Riksdagen, såsom redan anförts, med upptagande i den då godkända, ännu gällande staten för landtbruksinstitutet vid Ultuna af aflöningar i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag för 4 lektorer och 4 adjunkter, beslutit att, för att jemkningar framdeles skulle kunna göras i de anmärkta hänseendena, uppföra den delen af det utaf Kongl. Maj:t för omorganisationens genomförande begärda anslaget, som öfverskrede det å sjette hufvudtiteln under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» uppförda anslag till landtbruksinstitutet vid Ultuna, 20,000 kronor, eller 29,000 kronor, på extra stat för år 1892; och hade sedermera Riksdagen årligen för aflöningar och öfriga utgifter vid institutet utöfver det ordinarie anslaget, 20,000 kronor, å extra stat beviljat ett anslag af 29,000 kronor.

Då fråga sedermera uppstått rörande utfärdandet af stadgar för in-

stitutet, hade till följd af Riksdagens beslut om inskränkande af det utaf Kongl. Maj:t föreslagna antalet lektorer från 5 till 4 samt ökandet deremot af adjunkternas antal från 3 till 4 blifvit nödigt att verkställa förändring af den fördelning af läroämnena mellan lektorer och adjunkter, som blifvit af landtbruksstyrelsen föreslagen och af Kongl. Maj:t uti förberörda kongl. proposition ansedd ega företräde framför 1889 års förslag. Sagda förändring hade hufvudsakligen åstadkommits sålunda, att i de stadgar för institutet, som af Kongl. Maj:t den 14 oktober 1892 utfärdats, någon lektor i praktisk mekanik samt maskin- och byggnadslära icke upptagits, utan hade dessa ämnen fördelats mellan adjunkterna.

I sammanhang med afgifvande af förslag till åtskilliga ändringar i nyssberörda stadgar för institutet, för hvilket förslag departementschefen icke ansåge sig i detta sammanhang behöfva redogöra, hade nu, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 16 september 1897 med bifogande af särskilda yttranden af institutets rektor och lärareråd, beträffande lärarne vid institutet anfört hufvudsakligen följande:

Då styrelsen i sitt år 1890 afgifna förslag till ny organisation föreslagit, att lärarne vid institutet skulle vara af 3 grader: lektorer, adjunkter och extra lärare, hade styrelsen fasthållit vid den princip, att lärarne i samtliga hufvudämnen och de grundläggande ämnen, som syntes vara af synnerlig vigt vid den högre landtmannabildningen, skulle tillhöra den första graden, hvaremot biträdande lärarne i dessa ämnen samt hufvudlärarne i de mindre vigtiga ämnena, i hvilka lärare kunde beräknas med lätthet erhållas med den för undervisningen vid institutet nödiga utbildningen, skulle vara adjunkter, under det att i de läroämnen, hvari undervisningen upptoge blott en ringa del af läsåret, denna skulle kunna bestridas af extra lärare.

Denna princip hade emellertid icke blifvit följd vid fastställande af nu gällande organisation, i det att dels det föreslagna antalet lärare ej obetydligt reducerats, dels vigtiga hufvudämnen, såsom mejerilära, mekanik samt maskin-, redskaps- och byggnadslära, anförtrotts åt adjunkter, dels slutligen adjunkturerna i motiveringen till Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen år 1891 i motsats till styrelsens förslag betecknats som öfvergångsplatser, afsedda att innehafvas under en kortare tid af unge män, som snart kunde vänta befordran till andra förmånligare tjenster, hvarför deras löneförmåner ock inskränkts till 2,000 kronor, utan rätt till löneförbättring, samt en ungkarlsbostad, löneförmåner som ej vore tillräckliga för nödtorftigt uppehälle för en gift person, hvilket faktiskt alla de nu varande adjunkterna vore. Utsigten att från dessa

platser erhålla befordran till andra, bättre aflönade tjenster hade visat sig ganska ringa, hvilket ock vore lätt förklarligt, alldenstund dessa lärare måste utbilda sig specielt för sin tjenst vid institutet; men i den mån de detta gjorde, blefve de uppenbarligen mindre kompetenta att konkurrera om tjenster med andra uppgifter tillsammans med personer, som särskildt egnat sig åt dessa uppgifter. För att kunna existera, måste dessa lärare mer eller mindre åsidosätta de fortsatta studier, som vore nödvändiga eller önskvärda för befattningens vid institutet fullgoda skötande, för att antingen bereda sig till vinnande af förmånligare anställning af annan beskaffenhet eller genom för tjensten vid institutet främmande arbete skaffa sig extra inkomster.

Detta förhållande vore så mycket beklagligare, som adjunkternas undervisning blifvit vida mer magtpåliggande än i styrelsens ofvannämnda förslag afsetts. Visserligen hade det lyckats att trots det minskade antalet lärare ordna det så, att icke något läroämne uteslutits, och att hvarje lärare fått sig tilldelade ämnen, som bildade en ganska naturlig ämnesgrupp, men uppenbart vore att, i den mån lärarnes antal minskats, blefve ock de fleste lärarnes undervisning mer omfattande och magtpåliggande. Adjunkternas ställning hade derjemte blifvit sämre än enligt styrelsens förslag och knappt bättre än extra lärarnes vid de allmänna läroverken, men det kunde uppenbarligen icke vara rätt och klokt att, som vid Ultuna blifvit fallet, åt lärare i sådan ställning uppdraga undervisningen i flera hufvudämnen eller magtpåliggande grundläggande ämnen vid ett af landets högre afslutande facklläroverk. Detta vore så mycket betänkligare, som det, enligt styrelsens förmenande, på grund af den under den förflutna tiden vunna erfarenheten om adjunkternas ogynsamma ekonomiska ställning vid de nuvarande innehafvarnes afgång skulle blifva svårt att erhålla fullt kompetenta personer som sökande till sådana på en gång magtpåliggande och illa aflönade tjenster. Redan vid dessas första besättande hade det visat sig, att de sökande ej i alla fallen beherskade alla delar af ämnet så fullständigt, som önskligt varit, men styrelsen hade ansett sig på grund af de låga löneförmånerna ej kunna ställa kompetensfordringarna så högt, som önskvärdt varit. Följden hade blifvit den, att t. ex. i mejerilära och kemi måst antagas en skicklig kemist, som först efter sin anställning vid institutet genom studier i utlandet förskaffat sig nödig utbildning i hufvudämnet mejerilära med dess hjelpvetenskap bakteriologi. Då en sådan utbildning af läraren naturligtvis icke vore möjlig under tjenstgöringen vid institutet, berodde det alltid på särskilda omständigheter, om och när en sådan långvarigare studieresa kunde få af en lärare anträdas, och saken vore alltid förknippad med stora olägenheter.

Enligt styrelsens mening kunde dessa för institutets anseende och verksamheten vid detsamma beklagliga förhållanden ej afhjelpas på annat sätt, än att de nuvarande adjunkturerna förändrades till lektorat. Först derigenom komme dessa tjensters innehafvare i den ekonomiskt betryggade ställning, att de utan anlitande af andra förvärf vid sidan af sin lärareverksamhet kunde lefva som gifta och ej behöfde betrakta sina tjenster som öfvergångsplatser. Först derigenom kunde man också hoppas att vid ledigheters inträffande få i alla afsenden kompetente sökande.

Styrelsen ansåge för sin del samtliga de fyra adjunktsplatserna vara af den vigt och betydelse, att de borde förvandlas till lektorat vid nuvarande innehafvarnes afgång. Visserligen kunde innehafvaren af adjunkturen i de veterinära ämnena lättare än de öfriga erhålla befordran till andra tjenster, men han vore genom sin tjenstgöring vid institutet förhindrad att söka och utöfva en mer vidsträckt veterinärpraktik; och då vid tillsättandet af läns- och distriktsveterinärer stort afseende med rätta fästes vid denna, vore hans utsigter i konkurrensen om dylika tjenster i hög grad minskade genom hans anställning vid institutet. Det vore äfven af vigt såväl för egendomen som i synnerhet för institutets elever, att denne lärare så mycket som möjligt vistades vid Ultuna. Det intresse, som jordbrukaren plägade hysa för kreaturen och deras befinnande, gjorde, att eleverna, som utan tvifvel delade detta intresse, äfven utom den egentliga undervisningen kunde vid mångfaldiga tillfällen hafva gagn af veterinärens praktiska råd och anvisningar.

Skulle de sålunda ifrågasatta förändringarna af lärareplatserna genomföras, så skulle alltså för hvarje adjunkt, som afginge, en lektorstjenst upprättas, hvilket skulle medföra en ökning af lönen med 1,000 kronor, eller inalles för fyra förändrade tjenster 4,000 kronor, jemte framdeles ålderstillägg och pension till samma belopp som för de nuvarande lektorerna.

Efter redogörelse, huru enligt styrelsens mening det ökade behof af bostadslägenheter, som skulle uppstå, derest styrelsens förslag bifölles, lämpligen borde fyllas, hade styrelsen, beträffande önskvärdheten deraf att lektorerna finge i fråga om rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig viss föregående tjenstgöring, åberopat hvad institutets rektor derom anfört, nemligen att det skulle vara synnerligen gagneligt för institutet, om lektor vid institutet finge rätt att för beräkning af ålderstillägg räkna sig till godo äfven den tid, han före sin anställning vid institutet tjenstgjort i samma grad vid högre allmänt eller tekniskt läroverk eller såsom docent vid universitet till samma utsträckning, som denne på grund af denna tjenstgöring egde rätt att beräkna tjenstår vid dessa nämnda läroverk. För egen del hade styrelsen än ytterligare betonat

den redan af institutets rektor påpekade svårigheten att erhålla dugande lärare vid institutet, om lektorstjensterna vid detsamma vore uti ifrågavarande hänseende sämre stälda än motsvarande tjenster vid de allmänna läroverken.

Till följd af kongl. remiss hade landtbruksstyrelsen den 11 november 1898 till Kongl. Maj:t afgifvit utlåtande öfver institutsstyrelsens nu omförmälda förslag och dervid hufvudsakligen anfört följande.

Derest alla lärarebefattningarna vid institutet vore af enahanda beskaffenhet, så att icke skäligen antagas kunde, att tillräckligt goda lärarekrafter kunde till någon af desamma förvärfvas, med mindre än att de med lektorsbefattningarna nu förenade löneförmåner dertill ansloges, skulle gifvetvis icke någon tvekan behöfva råda derom, att ju staten borde för samtliga lärarne bevilja enahanda löneförmåner, hvilka vore lektorerna förunnade. Med undantag af de extra lärarne, hvilka skulle bibehållas vid sina nuvarande löneförmåner, skulle enligt Ultunastyrelsens föreliggande förslag öfriga lärare vid institutet eller med andra ord samtliga ordinarie lärarne erhålla samma förmåner, som vore lektorerna anvisade, hvaraf följden skulle blifva, att hela den nuvarande adjunktsinstitutionen skulle upphäfvas. Detta berodde tydligen på samma styrelses uppfattning om omöjligheten att på annat vilkor för de med hvarje adjunktsbefattning nu förenade läroämnen erhålla fullt goda lärarekrafter. Till en del ansåge landtbruksstyrelsen denna åsigt vara rigtig, nemligen för så vidt anginge de båda adjunkturerna dels i kemi och mejerilära, deri inbegripen mejerikemi, dels ock i redskaps- och byggnadslära samt fältmätning och ritning, hvaremot styrelsen funne fullt giltiga skäl icke hafva blifvit anförda för förändring till lektorat af öfriga två adjunkturer, nemligen den i praktisk matematik, mekanik, fysik och meteorologi samt den i husdjurens anatomi, fysiologi och sjukvårdslära.

Hvad först anginge adjunkturen i kemi och mejerilära, deri inbegripen mejerikemi, hade — såsom ock inhemtades af den föregående utredningen — denna adjunktur tillkommit på förslag af landtbruksstyrelsen i dess skrifvelse den 21 november 1890. Visserligen hade sedermera den högre mejeriskolan vid Ultuna upphört och i stället inrättats mejeriinstitutet vid Alnarp och sålunda den förutsättning, hvarunder landtbruksstyrelsens ifrågavarande förslag afgifvits, blifvit uppfyld, men på samma gång hade under den tid, som sedan dess förflutit, förhållandena med hänsyn till den svenska landtbruksnäringens bedrifvande i många afseenden förändrats och särskildt hade mejerihandteringen fått för samma näring en vida större betydelse än förr, hvarvid endast behöfde erinras att, då landets export af naturligt smör år 1890 uppgått till 15,043,336 kg., samma export år

1897 utgjort 23,862,000 kg., att till följd af den stora konkurrensen på den utländska marknaden anspråket på mejeriprodukternas beskaffenhet betydligt stegrats, samt att konsumtionen inom landet af såväl smör som ost äfvensom exporten af sistnämnda vara i afsevärd grad tilltagit. Häraf hade emellertid blifvit en följd, att mejeriläran, som enligt 3 § af de för landtbruksinstitutet vid Ultuna gällande stadgar utgjorde ett af hufvudämnena vid institutet, kommit att blifva ett af de vigtigaste bland dessa och sålunda enligt grundtanken för undervisningens bedrifvande vid institutet icke längre borde anförtros åt mindre kompetent lärare än en bland lektorerna, åt hvilken i sådant fall äfven borde anförtros de delar af kemin, hvilka kunde anses stå i omedelbart förhållande till mejeriläran äfvensom bakteriologin, hvilken vetenskap, ehuru den icke funnes omnämnd bland de ämnen, i hvilka undervisning vid institutet enligt gällande stadgar borde bedrifvas, numera arbetat sig fram till en sådan sjelfständig ställning och erhållit en sådan betydelse för mejerihandteringen, att den borde upptagas bland de sjelfständiga läroämnena vid institutet. På detta sätt komme fortfarande såsom hittills undervisning i kemi att bedrifvas af två lärare, hvilka nu båda skulle blifva lektorer, hvarigenom någon adjunkt i detta ämne icke vidare blefve erforderlig.

Uti merberörda af styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna den 8 september 1890 afgifna förslag hade vidare bland lärarne vid institutet upptagits en lektor i praktisk mekanik samt maskin- och byggnadslära samt en adjunkt i praktisk matematik, fysik och meteorologi. Mot detta förslag hade landtbruksstyrelsen icke haft något att erinra, och i propositionen till 1891 års Riksdag hade ej heller någon erinran gjorts mot förslaget i denna del; men då Riksdagen nedsatt det af Kongl. Maj:t föreslagna antalet lektorer från 5 till 4 med ökande på samma gång af adjunkternas antal från 3 till 4, hade något lektorat i praktisk mekanik samt maskin- och byggnadslära icke kunnat upprättas, utan hade dessa ämnen, af hvilka den praktiska mekaniken betraktades såsom grundläggande för maskinläran samt sistnämnda ämne ansåges innefatta jemväl redskapsläran, måst anförtros åt en adjunkt, som skulle undervisa uti redskapslära och byggnadslära äfvensom fältmätning och ritning. Maskin- och redskapsläran vore enligt stadgarna för institutet hufvudämnen och måste efter den oerhörda utveckling redskapsindustrin numera erhållit samt den betydelse den fått jemväl för landtbruket, inom hvilket elektriciteten syntes komma till allt större användning, anses vara så vigtiga för landtmannen, att de i likhet med mejeriläran erfordrade så goda lärarekrafter, som åt institutet kunde beredas, eller med andra ord att undervisningen i dessa läroämnen borde anförtros åt en lektor. Om således i dessa ämnen, hvilka med ett ord be-

nämndes redskapslära, ett lektorat borde inrättas, borde dermed, enligt landtbruksstyrelsens mening, förenas ämnena mekanik, fysik och meteorologi, såsom med desamma närmare sammanhängande än byggnadsläran samt fältmätning och ritning, hvilka ämnen åter lämpligen borde sammanslås med praktisk matematik och jemte detta ämne föredragas af en adjunkt. Denna adjunktur äfvensom adjunkturen i husdjurens anatomi, fysiologi och sjukvårdslära, hvilken enligt landtbruksstyrelsens åsigt borde såsom sådan bibehållas, skulle icke omfatta något ämne, som syntes behöfva föredragas af en lektor.

Deremot — hade landtbruksstyrelsen vidare anfört — syntes hvad styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna anfört med hänsyn till svårigheten för dessa lärare att med den speciella utbildning, som kräfdes för deras behöriga skötande af sina befattningar, erhålla andra sysslor, tala derför att, på sätt äfven af såväl styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna som ock landtbruksstyrelsen förut blifvit föreslaget, till lönerna för dessa adjunkturer, hvilka sålunda visat sig icke rätteligen kunna anses såsom öfvergångsplatser, borde beviljas ålderstillägg i enlighet med hvad som för närvarande gälde beträffande lektorernas löner. Härför talade mycket kraftigt äfven den omständigheten, att, enligt landtbruksstyrelsens åsigt, derförutan svårighet städse skulle yppas att med lämpliga personer återbesätta adjunktsbefattningarna, i hvilket afseende landtbruksstyrelsen erinrat, hurusom, på sätt styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna uti skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 21 oktober 1898 anmält, adjunkturen i husdjurens anatomi, fysiologi och sjukvårdslära, som varit till ansökan kungjord ledig, icke kunnat återbesättas till följd deraf, att icke någon enda sökande anmält sig till erhållande af befattningen, hvarför Ultunastyrelsen sett sig nödsakad hemställa, att befattningen måtte få med vikarie tills vidare uppehållas. Blefve sagda förmån adjunkterna beviljad, ansåge landtbruksstyrelsen, att svårighet icke behöfde yppas att till deras befattningar förvärfva fullt kompetenta och dugliga personer.

Frånträddes emellertid den uppfattningen, att adjunktsbefattningarna borde vara öfvergångsplatser, afsedda att innehafvas endast kortare tid, följde deraf, att åt adjunkterna borde anskaffas familjebostäder, om också anspråken på dessa kunde ställas något lägre än på de för lektorerna afsedda bostäder. Som emellertid, på sätt styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna ock framhållit, de båda flygelbyggnaderna vid hufvudbyggnaden å Ultuna, hvilka för närvarande vore upptagna till bostäder för två adjunkter, vore användbara till familjebostäder för lektorer, erfordrades, om landtbruksstyrelsens förevarande förslag genomfördes, familjebostäder endast för två adjunkter. Af de båda adjunkter, som för närvarande icke

hade sin bostad i sagda flygelbyggnader, hade på senare tiden den ene bebott öfre våningen å laboratoriibyggnaden och den andre innehaft två rum och kök i den så kallade tjenarebyggnaden. Den förra bostaden kunde anses vara tillfyllestgörande såsom familjebostad för en adjunkt, hvaremot den senare icke kunde anses annat än för samma ändamål i hög grad otillräcklig. Under den tid, adjunkturen i husdjurens anatomi, fysiologi och sjukvårdslära varit obesatt, hade sistnämnda bostad disponerats för annat ändamål. Af dessa skäl hade landtbruksstyrelsen ansett, att en familjebostad för adjunkt behöfde anskaffas.

För anskaffande af denna bostad hade landtbruksstyrelsen framstält alternativa förslag. I främsta rummet hade styrelsen ifrågasatt, att bostaden skulle inredas uti en byggnadskomplex, som skulle komma att uppföras för inrättande vid Ultuna af en försöksanstalt på utfodringslärans område. Då Kongl. Maj:t förut samma dag funnit åtgärder icke för närvarande böra vidtagas för åstadkommande af en dylik försöksanstalt, ansåge sig departementschefen icke vidare behöfva uppehålla sig vid denna utväg att skaffa en adjunktsbostad vid institutet.

För den händelse försöksanstalten icke skulle komma till stånd, hade landtbruksstyrelsen förmält sig anse lämpligast vara, att någon af de nuvarande lektorsbostäderna användes till adjunktsbostad och en ny lektorsbostad uppfördes i öfverensstämmelse med ritningar och kostnadsförslag, som fogats vid landtbruksstyrelsens utlåtande till Kongl. Maj:t den 11 november 1898 beträffande omorganisation af landtbruksinstitutet vid Alnarp.

Detta kostnadsförslag vore af följande lydelse:

Approximativt kostnadsförslag till en lärarebostad af trä vid Alnarps landtbruksinstitut, af C. Olinder.

Cirka 500 kubikmeter gräfning och schaktning à 50	kronor	250: —
256 kubikmeter gråstensgrund och källarmurar à 5: —	»	1,280: —
7,000 stycken tegel med bruk och murning à 75: —	»	525: —
272 qvadratmeter golf med bjelklag, fyllning, panel, rörning och puts à 12: —	»	3,264: —
160 qvadratmeter d:o å vinden à 10: —	»	1,600: —
655 qvadratmeter väggar 3'-plank + 1'-panel + $^1/_2$'-panel 2 papp à 8: —	»	5,240: —
265 qvadratmeter yttertak med stolar och plåt à 5: 50	»	1,457: 50
Transport	kronor	13,616: 50.

Transport	kronor	13,616: 50
Plåtarbeten såsom stuprör, fönsterbleck, skorstensbeslag etc.	»	125: —
Inre målning, tapetsering	»	630: —
Yttre målning	»	250: —
Jernspis med tillbehör	»	75: —
Kamin med tilllbehör	»	50: —
7 stycken kakelugnar med uppsättning och tillbehör	»	900: —
Glas med insättning	»	190: —
Snickeriinredning, trappor, veranda och ornering	»	700: —
Beslager och beslagning	»	250: —
Oförutsedda utgifter, tillsyn etc.	»	500: —
Summa	kronor	17,286: 50.

Öfverintendentsembetet, som anbefalts att yttra sig öfver framställningen om nya byggnader vid landtbruksinstitutet vid Alnarp och ännu icke hunnit fullgöra detta uppdrag, hade på departementschefens begäran om särskildt yttrande rörande förslaget till lektorsbostad anfört, att embetet, efter skedd granskning, icke funnit orsak till erinran mot den för ifrågavarande byggnad afsedda ritning, att en dylik byggnad syntes, under förutsättning att icke lokala förhållanden gjorde ändringar i plandispositionen önskliga och att markens beskaffenhet icke föranledde bergsprängning eller kostbarare grundläggning än den i kostnadsberäkningen antagna, kunna utföras för beräkningens slutsumma, deri dock icke inginge några poster för planering, kloak- och vattenledning, brunn, planteringar eller yttre afträdeshus, tvättstuga, mangelbod m. m., samt att omkostnaden för uppförande af ett mindre uthus, inrymmande vedbod och afträde, enligt embetets åsigt skulle belöpa sig till omkring 500 kronor.

I afgifven promemoria hade vederbörande föredragande inom landtbruksstyrelsen anfört, att hvad beträffade kostnader för planering, plantering och vägar, det syntes, som om landtbruksinstitutet med de stora arbetskrafter, som egendomen disponerade, skulle kunna åstadkomma dessa arbeten, utan att statsverket behöfde dermed betungas, så mycket mera som vid byggnadens anläggande redan befintliga vägar och anläggningar, enligt hvad föredraganden ansåge, till stor del skulle kunna komma den nya bostaden till godo, att då den under senare åren anordnade vattenledningen nu, enligt hvad föredraganden antoge, vore fullständigt genomförd för institutets olika institutioner, utgifter icke syntes behöfva intagas i kostnadsförslaget för särskild vattenledning till den föreslagna

nybyggnaden, då ju alltid kunde förutsättas, att densamma förlades i närheten af en större eller mindre hufvudledning, hvadan en inledning i byggnaden blott kunde betinga en obetydlighet i kostnad, samt att angående tvättstuga och mangelbod det syntes, som om den lektor, som komme att bebo den nya byggnaden, mycket väl kunde begagna sig af de lokaler, som redan funnes, och hvilka motsvarande lärare hittills, om ock ej såsom lektor, haft tillfälle använda.

Uti sitt förenämnda utlåtande af den 11 november 1898 hade landtbruksstyrelsen slutligen yttrat sig angående frågan om beräkningen af viss föregående tjenstgöringstid för vinnande af ålderstillägg och i detta hänseende anfört, att enligt gällande vilkor för åtnjutande af de i staten för landtbruksinstitutet vid Ultuna upptagna löneförmåner borde löntagare i fråga om ålderstillägg tillgodoräknas den tid, han före den nya statens utfärdande kunde hafva tjenstgjort vid institutet i lärarebefattning, som i afseende å omfånget af undervisningsskyldigheten vore med hans nya befattning jemförlig. Styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut hade föreslagit, att lektor måtte tillerkännas rätt att i samma afseende räkna sig till godo äfven den tid, som han före sin anställning vid institutet tjenstgjort i samma grad vid allmänt eller tekniskt läroverk eller såsom docent vid universitet till samma utsträckning, som lektor vid de allmänna läroverken på grund af denna tjenstgöring egde rätt att beräkna tjenstår vid dessa läroverk. Landtbruksstyrelsen hade erinrat, hurusom Kongl. Maj:t dels genom kungörelse den 12 september 1890 föreskrifvit, att ordinarie adjunkt eller kollega, hvilken aflagt sådan akademisk examen, som utgjorde vilkor för behörighet att söka lektorsbefattning vid högre allmänt läroverk äfvensom i öfrigt fullgjort stadgade föreskrifter för att kunna till lektor utnämnas, egde rätt att vid årsberäkning för uppflyttning i högre lektorslönegrad räkna sig till godo den tid, han från och med året näst efter det, hvarunder berörda vilkor blifvit fullgjorda, med nit och skicklighet vid allmänt läroverk tjenstgjort såsom tillförordnad rektor, såsom vikarierande lektor eller med en tjenstgöring väsentligen lika den, som ålåge lektor, dels genom beslut den 1 juni 1877 förklarat docent, som vid eller efter ingången af år 1878 tillträdde docentstipendium, berättigad att, i händelse han öfverginge i allmänna läroverkens tjenst, för bestämmande af lönegrad räkna sig till godo högst fem år af den tid, han deltagit i undervisningen vid universitetet, dels ock genom beslut den 18 maj 1878 förordnat att, förutom innehafvare af docentstipendier, af de vid 1879 års ingång redan anstälde eller sedermera inom teologiska och filosofiska fakulteterna an-

tagna docenter ett antal af 20 vid universitetet i Upsala och 10 vid universitetet i Lund, i den ordning de vid hvartdera universitetet efter utnämningsdagen sinsemellan intoge, så vidt de genom aflagda examina och fullgörande af för blifvande elementarlärare genom författningarna stadgade profår vunnit behörighet till anställning vid offentligt elementarläroverk, skulle ega att för bestämmande af lönegrad vid sådant läroverk räkna sig till godo högst fem år af den tid, under hvilken de styrkt sig hafva vare sig genom föreläsningars hållande eller genom biträde vid ledning af öfningarna i något vid universitetet inrättadt seminarium eller på annat deremot svarande sätt med goda vitsord deltagit i undervisningen vid universitetet, vid hvilken beräkning hvarje läsetermin skulle anses lika med ett halft år.

Då det icke syntes kunna lända annat än till förmån för institutet, om den af Ultunastyrelsen ifrågasatta förmånen beträffande rätt för lektor att i afseende å ålderstillägg tillgodoräkna sig förut utöfvad tjenstgöring medgåfves, hade landtbruksstyrelsen funnit sig böra biträda Ultunastyrelsens framställning i förevarande del.

Deremot hade landtbruksstyrelsen icke delat Ultunastyrelsens uppfattning, att den ifrågasatta förändringen i staten för institutet ej borde ega tillämpning annat än i mån af de nuvarande adjunkternas afgång, enär fyllandet af institutets behof af lärarekrafter icke borde uppskjutas utan ofördröjligen sättas i verket.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hade landtbruksstyrelsen hemstält om vidtagande af de för genomförande af styrelsens förslag erforderliga åtgärder.

Öfver de framstälda förslagen, så vidt fråga vore om ändring i löneförmåner och aflöningsvilkor för lärare vid Ultuna landtbruksinstitut, hade statskontoret anbefalts att afgifva utlåtande; och hade till följd häraf detta embetsverk i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 24 sistlidne januari anfört hufvudsakligen följande:

Af hvad i ärendet förekommit framginge, att en ändring i den år 1891 af Riksdagen antagna staten för Ultuna landtbruksinstitut vore af behofvet påkallad, derest institutet skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift. Statskontoret funne sig derför böra biträda det af landtbruksstyrelsen framstälda förslag att, jemte indragning af tvenne adjunkturer, två nya lektorer blefve i staten uppförda med enahanda aflöningsförmåner som förutvarande lektorer.

Vidkommande derefter de två återstående adjunkturerna ville det synas statskontoret, som om de olägenheter, hvilka, enligt hvad hand-

lingarne utmärkte, uppstått deraf att adjunkternas aflöningsförmåner varit för knappa, icke kunde verksamt afhjelpas, med mindre lönerna redan i första lönegraden förhöjdes. Statskontoret ansåge sig derför böra tillstyrka, att dessa adjunkter i staten uppfördes med ett aflöningsbelopp af 2,500 kronor, deraf 1,500 kronor i lön och 1,000 kronor i tjenstgöringspenningar, samt med rätt till två ålderstilläg, hvartdera å 500 kronor. Härigenom utjemnades ock i viss mån den disproportion mellan lön och tjenstgöringspenningar, som onekligen i de högre lönegraderna skulle uppstå, derest, såsom föreslaget blifvit, lönen bestämdes till 1,400 kronor jemte tre ålderstillägg å 500 kronor, eller tillsammans i högsta lönegraden 2,900 kronor, och tjenstgöringspenningarne till endast 600 kronor; hvarförutom statskontoret ansåge, att, derest tjenstgöringspenningarne sattes så lågt som till sistnämnda belopp, svårighet måste uppstå att, i händelse af ordinarie tjensteinnehafvarens förfall, anskaffa behörigen qvalificerad vikarie.

Deremot ansåge sig statskontoret icke böra tillstyrka landtbruksstyrelsens hemställan att, der förhöjning efter viss tids fortsatt innehafvande af tjenst i samma grad vore medgifven, löntagare finge tillgodoräknas den tid han före den nya statens utfärdande kunde hafva tjenstgjort vid institutet i lärarebefattning, som i afseende å omfånget af undervisningsskyldigheten vore med hans nya befattning jemförlig, enär en sådan bestämmelse skulle verka derhän, att såväl de två adjunkter, hvilka efter den nya statens trädande i kraft komme att uppflyttas i lektorsgraden, som de adjunkter, hvilka komme att i adjunktsgraden qvarstå, omedelbart skulle undfå rätt till ålderstillägg. Den nu ifrågasatta förändringen i staten innebure nemligen, enligt statskontorets tanke, en så väsentlig förbättring i de nuvarande adjunkternas ekonomiska ställning, att några ytterligare förmåner för dem icke syntes af behofvet påkallade. Ej heller syntes de nuvarande extra lärarnes tjenstgöring vid institutet vara af den omfattning, att densamma borde räknas innehafvare af lektorat eller adjunktur till godo för erhållande af ålderstillägg; hvaremot statskontoret funne goda skäl tala derför, att löntagare, som efter den nya statens utfärdande vunne anställning vid institutet, finge i fråga om tjenstårsberäkning för ålderstillägg räkna sig till godo den tid, hvarunder han före sin anställning vid institutet tjenstgjort i motsvarande grad vid allmänt eller tekniskt läroverk eller såsom docent vid universitet, samt att dervid i tillämpliga delar borde lända till efterrättelse de bestämmelser, som i sådant afseende meddelats angående aflöningsförmånerna vid de allmänna läroverken.

Då grunden dertill, att vid 1891 års riksdag de för Ultuna landtbruksinstitut då erforderliga anslagsmedel fördelats med 20,000 kronor å ordinarie stat och 29,000 kronor å extra stat, syntes hafva varit någon

ovisshet beträffande lämpligheten af vissa delar af den föreslagna organisationen, men dessa betänkligheter numera i och med föreliggande, på en flerårig erfarenhet grundade förslag till jemkning i organisationen enligt statskontorets förmenande finge anses såsom häfda, syntes icke längre något skäl förefinnas att fördela ifrågavarande medel på tvenne anslag, utan hemstälde statskontoret tillika, det Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att uppföra hela det för Ultuna landtbruksinstitut erforderliga beloppet på ordinarie stat under sjette hufvudtitelns anslag till »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar».

För egen del har departementschefen anfört följande.

Med de myndigheter, som i detta ärende yttrat sig, vore departementschefen enig derom, att tiden nu vore inne att åt landtbruksinstitutet vid Ultuna gifva den slutliga organisation, som ännu fattades detsamma, och att denna organisation borde gå ut på att bereda gynsammare aflöningsförmåner åt de lägst aflönade lärarne, adjunkterna. Den erfarenhet, som vunnits efter år 1891, hade tydligt visat, att med den nuvarande organisationen af adjunktsbefattningarna institutet löpte en alltför stor risk att icke erhålla tillräckligt dugande lärarekrafter eller till och med att icke ens erhålla sökande till ledigförklarade platser. Två adjunktsbefattningar vore för närvarande af dylik anledning vakanta.

Den ena vakanta befattningen vore adjunkturen i kemi och mejerilära, som blifvit ledig redan den 1 november 1895 genom dåvarande innehafvarens afskedstagande. Tjensten hade kungjorts ledig till ansökning, utan att någon ansökning ingifvits och vidhållits. Sedan styrelsen för institutet anmält att, så vidt styrelsen hade sig bekant, det icke vore att förvänta, att vid förnyadt utsättande af ansökningstid någon kompetent sökande till denna lärarebefattning under bestående förhållanden komme att anmäla sig, och tillika hemstält om befattningens uppehållande genom vikarie, hade Kongl. Maj:t den 24 januari 1896 funnit skäligt bifalla styrelsens förslag, dock med skyldighet för styrelsen att före utgången af år 1896 ånyo underställa ärendet Kongl. Maj:ts pröfning. Jemlikt särskilda af Kongl. Maj:t gjorda medgifvanden hade vikariatet sedermera fortgått, och hade Kongl. Maj:t senast genom beslut den 12 november 1897 bestämt, att det skulle åligga styrelsen för institutet att, sedan frågan om adjunkturernas vid institutet förändring till lektorat blifvit af Kongl. Maj:t slutligen pröfvad, ånyo, om förhållandena dertill gåfve anledning, underställa frågan Kongl. Maj:ts pröfning.

Den andra vakanta adjunkturen hade till läroämnen husdjurens anatomi, fysiologi och sjukvårdslära och hade blifvit ledig genom innehafvarens afskedstagande från och med den 1 oktober 1898. Äfven beträffande

denna tjenst hade styrelsen för institutet anmält, att efter befattningens ledigförklarande någon sökande till tjensten icke anmält sig före ansökningstidens utgång; hvarförutom styrelsen meddelat, att, efter hvad af gjorda förfrågningar syntes framgå, utsigt för närvarande icke funnes att erhålla kompetent sökande till tjensten med dess nuvarande löne- och bostadsförhållanden.

Sedan Kongl. Maj:t den 3 december 1898 medgifvit, att med vidare åtgärder för återbesättande af denna adjunktsbefattning finge tillsvidare anstå, och bemyndigat institutets styrelse att låta genom vikarie uppehålla den med befattningen förenade undervisningsskyldigheten, med rätt för vikarien att uppbära de med samma befattning förenade löneförmåner, hade emellertid styrelsen för institutet i skrifvelse den 13 sistlidne januari anmält, att ej mindre styrelsen upprepade gånger kungjort ifrågavarande vikariat ledigt till ansökning utan att någon sökande anmält sig, än äfven institutets rektor utan framgång under hand sökt anskaffa vikarie, samt att förty undervisningen vid institutet i de till ifrågavarande adjunktur hörande ämnen icke kunde i enlighet med den fastställda undervisningsplanen uppehållas.

Landtbruksstyrelsen, som hörts i detta ärende, hade framhållit, att den förnämsta anledningen dertill, att styrelsen för institutet icke lyckats erhålla vikarie till ifrågavarande befattnings uppehållande, enligt hvad landtbruksstyrelsen hade sig bekant, varit den, att förmånen af familjebostad icke vore förenad med den till befattningen hörande aflöning.

Ur den uppkomna svårigheten hade man sökt reda sig på det sätt, att styrelsen för institutet den 24 nästlidne februari af Kongl. Maj:t erhållit befallning att åstadkomma utredning angående möjligheten att bereda provisorisk familjebostad åt vikarien, eller ock huruvida undervisningen kunde tillsvidare uppehållas genom extra lärare. Denna utredning hade ännu icke hunnit inkomma.

Då det uppenbarligen icke vidare vore möjligt att betrakta adjunktsbefattningarna såsom allenast öfvergångstjenster i afvaktan på befordran till förmånligare befattning, vore det tydligt, att bostadsfrågan måste intaga ett framstående rum bland de omständigheter, som de sökande hade att taga i betraktande, men det kunde icke heller förbises, att adjunktslönens belopp, 2,000 kronor utan rätt till ålderstillägg, icke kunde vara synnerligen lockande för personer med den föregående utbildning, som vid ifrågavarande tjenster fordrades och måste fordras.

Ultunastyrelsen hade föreslagit att afhjelpa den befintliga olägenheten genom att i mån af afgång utbyta alla fyra adjunktsbefattningarne mot lektorat. Landtbruksstyrelsen hade för sin del endast velat göra sådant

utbyte beträffande två adjunktsbefattningar, dock utan att afvakta nuvarande tjensteinnehafvares afgång, men föreslagit tre ålderstillägg, hvart å 500 kronor, för de qvarstående två adjunktstjensterna jemte familjebostad. Statskontoret hade i det hela instämt med landtbruksstyrelsen men ansett lämpligare, att de qvarstående adjunkternas löneförmåner höjdes för hvardera med 500 kronor, och att i stället ålderstilläggen för adjunkterna minskades till två, hvartdera å 500 kronor.

Med landtbruksstyrelsen instämde departementschefen deruti, att för närvarande icke mer än två adjunktstjenster borde utbytas mot lektorat. Med hänsyn till mejeriväsendets snabba utveckling under senare tider inom så godt som alla delar af landet äfvensom dertill, att redskapsindustrien fått en allt större betydelse för landtbruket, ansåge departementschefen ock, lika med landtbruksstyrelsen, att till lektorat borde företrädesvis ombildas de båda adjunkturerna i kemi och mejerilära samt i redskapslära m. m., dervid naturligt nog en viss omflyttning af läroämnena mellan lärarne, enligt departementschefens mening, skulle, såsom landtbruksstyrelsen antydt, blifva behöflig.

För de båda qvarstående adjunkturerna i praktisk matematik m. m. och i husdjurens anatomi m. m. funne departementschefen aflöningsförmånerna böra förbättras. Utom allt tvifvel vore då, att äfven de båda innehafvarne af dessa tjenster borde förses med familjebostäder, för hvilket ändamål, enligt landtbruksstyrelsens förslag, endast erfordrades uppbyggandet af *en* ny bostad för en kostnad enligt förslaget för sjelfva bostadshuset af 17,286 kronor 50 öre, hvartill enligt öfverintendentsembetets hemställan borde komma för ett mindre uthus 500 kronor, eller sålunda tillsammans i afrundadt tal 17,800 kronor.

Likaledes vore departementschefen öfvertygad derom, att den kontanta aflöningen för adjunkterna behöfde höjas. Men i någon mån tvifvelaktigt syntes det departementschefen vara, huruvida den erforderliga förhöjningen borde beredas, såsom landtbruksstyrelsen föreslagit, uteslutande genom ålderstillägg, tre till antalet, eller i enlighet med statskontorets förslag genom dels omedelbar höjning af aflöningen och dels ålderstillägg till ett antal af två. För adjunkterna och dermed för institutet vore, enligt departementschefens förmenande, statskontorets förslag i det hela fördelaktigare, men då den centrala myndighet, under hvilken institutet närmast lydde, förklarat att, om de tre ålderstilläggen beviljades, svårighet icke behöfde yppas att till befattningarna förvärfva fullt kompetenta och dugliga personer, ansåge departementschefen sig icke kunna gå längre än landtbruksstyrelsen föreslagit.

Beträffande vilkoren för åtnjutande af ålderstillägg hade departements-

chefen intet annat att erinra mot landtbruksstyrelsens förslag, sådant det blifvit af statskontoret modifieradt, än att, då departementschefen icke kunnat tillstyrka den af statskontoret föreslagna genast inträdande löneförhöjningen för de qvarstående adjunkterna, det syntes vara skäl bibehålla ett mot nu gällande bestämmelse svarande stadgande rörande rätt för löntagare att tillgodoräkna sig viss föregående tjenstgöring vid institutet.

På grund af hvad sålunda anförts hade departementschefen uppgjort följande förslag till

Stat

för

landtbruksinstitutet vid Ultuna.

Aflöning.	Lön.		Tjenstgörings-penningar.		Summa.		
1 rektor, arfvode	—	—	—	—	2,000	—	
1 lektor	2,000	—	1,000	—	3,000	—	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor, efter tio år med ytterligare 500 kronor och efter femton år med ytterligare 500 kronor.
5 lektorer	10,000	—	5,000	—	15,000	—	
1 adjunkt	1,400	—	600	—	2,000	—	
1 adjunkt	1,400	—	600	—	2,000	—	
Extra lärare, arfvoden	—	—	—	—	2,250	—	
1 bibliotekarie	—	—	—	—	300	—	
Aflöning summa kronor	—	—	—	—	26,550	—	
Till institutets *öfriga utgifter*	—	—	—	—	24,450	—	
Summa kronor	—	—	—	—	51,000	—	

Anm. Rektor och öfriga lektorer samt adjunkterna åtnjuta jemväl fri bostad.

Denna stat öfverstege sålunda den nu gällande med 2,000 kronor.

De i den föreslagna staten upptagna ålderstilläggen ansåge departementschefen böra såsom hittills på öfligt sätt utgå från sjette hufvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

Bestämmelsen rörande ålderstillägg bland aflöningsvilkoren, sådana de funnes intagna i kongl. kungörelsen den 6. augusti 1891, syntes böra erhålla följande ändrade lydelse:

»att, der förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af tjenst i samma grad är medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under vilkor att innehafvaren mera än fyra år af denna tid sjelf med godt vitsord bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjenst, för andra förhöjningen efter ytterligare fem år på samma vilkor och för tredje förhöjningen under enahanda vilkor efter ytterligare fem år, under iakttagande, hvad hvarje af dessa förhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förrän vid början af kalenderåret näst efter det, under hvilket den stadgade tjensteåldern blifvit uppnådd; börande löntagaren härvid tillgodoräknas den tid, han före utfärdandet af den nu för institutet fastställda staten kan hafva tjenstgjort vid institutet i lärarebefattning, som i afseende å omfånget af undervisningsskyldigheten är med hans nya befattning jemförlig, hvarjemte löntagare, som efter utfärdandet af sistnämnda stat vinner anställning, eger tillgodoräkna sig den tid, hvarunder han före sin anställning vid institutet tjenstgjort i motsvarande grad vid allmänt eller tekniskt läroverk eller såsom docent vid universitet, dervid i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse de bestämmelser, som i sådant afseende meddelats angående aflöningsförmånerna vid de allmänna läroverken.»

I anslutning till hvad förut anförts ansåge departementschefen tiden nu vara inne att uppföra hela det för Ultuna landtbruksinstitut erforderliga beloppet, 51,000 kronor, på ordinarie stat under sjette hufvudtitelns anslag till »undervisningsanstalter för jordbruk och landmannanäringar».

På grund af hvad departementschefen sålunda anfört hemstälde han, på sätt ofvan nämnts, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå, att Riksdagen måtte

dels, med godkännande af det af departementschefen uppgjorda förslaget till stat för landtbruksinstitutet vid Ultuna äfvensom af den föreslagna ändringen i gällande vilkor för åtnjutande af de i staten för institutet upptagna löneförmåner, höja det å sjette hufvudtiteln under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» uppförda anslag till Ultuna landtbruksinstitut från 20,000 kronor till 51,000 kronor eller med 31,000 kronor;

kommande, i händelse af bifall härtill, anslaget till »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar (deraf ett förslagsanslag å 15,000 kronor till understöd åt landtmannaskolor)» att ökas från 190,400 kronor till 221,400 kronor;

dels medgifva, att besparingar, som å det i staten för institutet till

»institutets öfriga utgifter» uppförda belopp under ett år uppkomme, finge användas till bestridande af utgifter under ett kommande år;

dels ock å extra stat för år 1900 anvisa ett belopp af 17,800 kronor till uppförande af en lektorsbostad vid institutet.

Då, såvidt utskottet har sig bekant, någon olägenhet icke visat sig uppstå derigenom, att de för landtbruksinstitutets vid Ultuna verksamhet erforderliga medel icke varit i sin helhet å ordinarie stat upptagna, har utskottet ansett någon förändring härutinnan icke för närvarande erfordras; hvaremot utskottet, som funnit goda skäl vara anförda för Kongl. Maj:ts förslag om förändring af två hittillsvarande adjunkturer till lektorat samt om beviljande åt adjunkterna vid institutet af tre ålderstillägg, ansett sig böra förorda, att utöfver det anslag å 29,000 kronor, som i statsverkspropositionen å extra stat begärts till aflöningar och öfriga utgifter vid institutet, må likaledes å extra stat beviljas ytterligare 2,000 kronor, med hvilket belopp de två lektorslönerna öfverskjuta de två adjunktslöner, som genom den föreslagna förändringen skulle inbesparas, äfvensom att Riksdagen må medgifva, att tre ålderstillägg må från sjette hufvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg utgå till ej mindre innehafvarne af de två nyinrättade lektoraten än äfven adjunkterna vid institutet, samt godkänna den föreslagna förändrade bestämmelsen i aflöningsvilkoren rörande ålderstillägg. I sammanhang härmed vill emellertid utskottet hafva uttalat, att utskottet icke känner sig öfvertygadt derom, att den af departementschefen i öfverensstämmelse med landtbruksstyrelsens hemställan förordade ämnesfördelningen emellan institutets lärare är den i alla afseenden lämpligaste och att det särskildt synes kunna ifrågasättas, huruvida icke den stora betydelsen för jordbruket af byggnadsläran med den deri ingående läran om afvägningar och afdikningar gör det önskvärdt, att byggnadsläran vid institutet representeras af en lektor. För möjliggörande af förnyad pröfning af frågan om ämnesgrupperingen anser derför utskottet, att någon bestämmelse härom icke bör i Riksdagens beslut intagas; likasom utskottet också håller före, att vid inträffande ledigheter eller eljest, derest förhållandena sådant föranleda, läroämnena böra kunna emellan de särskilda lärarebefattningarna fördelas på sätt lämpligast kan befinnas.

Emot förslaget, att besparingar, som å anslaget till »institutets öfriga utgifter» under ett år uppkomma, skulle få under ett kommande år användas, har utskottet icke haft något att erinra.

Beträffande frågan om uppförande af en lektorsbostad vid institutet har utskottet funnit, att nödiga medel böra för detta ändamål beviljas; men då kostnaderna härför synas kunna genom tillgodogörande af vid

institutet tillgängliga arbetskrafter, körslor m. m. nedbringas åtminstone till 15,000 kronor, har utskottet ansett statsanslaget böra till detta belopp begränsas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande förslag, må

1:o) med godkännande af ej mindre följande

»Stat

för

landtbruksinstitutet vid Ultuna.

Aflöning.	Lön.		Tjenstgöringspenningar.		Summa.		
1 rektor, arfvode	—	—	—	—	2,000	—	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor, efter tio år med ytterligare 500 kronor och efter femton år med ytterligare 500 kronor.
1 lektor	2,000	—	1,000	—	3,000	—	
5 lektorer	10,000	—	5,000	—	15,000	—	
1 adjunkt	1,400	—	600	—	2,000	—	
1 adjunkt	1,400	—	600	—	2,000	—	
Extra lärare, arfvoden	—	—	—	—	2,250	—	
1 bibliotekarie	—	—	—	—	300	—	
Aflöning summa kronor	—	—	—		26,550	—	
Till institutets *öfriga utgifter*	—	—	—	—	24,450	—	
Summa kronor	—	—	—	—	51,000	—	

Anm. Rektor och öfriga lektorer samt adjunkterna åtnjuta jemväl fri bostad.»

än äfven följande ändrade lydelse af den bland aflöningsvilkoren, sådana de finnas intagna i kongl. kun-

görelsen den 6 augusti 1891, innefattade bestämmelsen rörande ålderstillägg:

»att, der höjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af tjenst i samma grad är medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under vilkor att innehafvaren mera än fyra år af denna tid sjelf med godt vitsord bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjenst, för andra förhöjningen efter ytterligare fem år på samma vilkor och för tredje förhöjningen under enahanda vilkor efter ytterligare fem år, under iakttagande, hvad hvarje af dessa förhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förrän vid början af kalenderåret näst efter det, under hvilket den stadgade tjensteåldern blifvit uppnådd; börande löntagaren härvid tillgodoräknas den tid, han före utfärdandet af den nu för institutet fastställda staten kan hafva tjenstgjort vid institutet i lärarebefattning, som i afseende å omfånget af undervisningsskyldigheten är med hans nya befattning jemförlig, hvarjemte löntagare, som efter utfärdandet af sistnämnda stat vinner anställning, eger tillgodoräkna sig den tid, hvarunder han före sin anställning vid institutet tjenstgjort i motsvarande grad vid allmänt eller tekniskt läroverk eller såsom docent vid universitet, dervid i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse de bestämmelser, som i sådant afseende meddelats angående aflöningsförmånerna vid de allmänna läroverken»,

bibehålla det under sjette hufvudtiteln under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» uppförda ordinarie anslag till Ultuna landtbruksinstitut vid oförändradt belopp 20,000 kronor samt på extra stat för år 1900 anvisa för aflöningar och öfriga institutets utgifter 31,000 kronor;

2:o) medgifva, att besparingar, som å det i staten för institutet till »institutets öfriga utgifter» uppförda belopp under ett år uppkomma, må användas till bestridande af utgifter under ett kommande år; samt

3:o) å extra stat för år 1900 anvisa ett belopp af 15,000 kronor till uppförande af en lektorsbostad vid institutet.

Stockholm den 28 april 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.